

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Asiantuntijalausunto
Helsingin kaupunki, työllisyyspalvelut

HE 108/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi (Työnhakuprofiilit ja muu henkilötietojen käsittely)

Helsingin kaupunki kiittää pyynnöstä tulla kuulluksi asiassa. Helsinki haluaa tuoda valiokunnan tietoon seuraavat näkökulmat:

1. **Esitys on kokonaisuudessaan vaatimaton suhteessa hallitusohjelmakirjaukseen työvoimapalveluiden lakisääteisen palveluprosessin keventämisestä**
2. **Työnhakuprofiilin käytön yleistyminen työnhakijoiden keskuudessa ja työnhakuprofiilien tarkasteluoikeuden laajentaminen ovat kannatettavia tavoitteita.**
3. **Työvoimaviranomaiselle esitetty velvollisuus laatia ja julkaista profiili työnhakijan puolesta ei johda laadukkaaseen tietoon ja sen vaatimat resurssit on esityksessä alimitoitettu, joten velvollisuus tulee poistaa esityksestä.**
4. **Työvoimaviranomaisten tulee voida hyödyntää työnhakuprofiilien koko sisältöä julkisen työnvälitystehtävän toteuttamiseksi.**

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä vaatii esitystä kunnianhimoisempaa uudistamista

- Helsingin kaupunki kannattaa työvoimapalveluiden lainsäädännön kehittämistä työnhakijoiden palvelutarpeeseen perustuvien palveluiden ja palveluprosessin suuntaan. Nykyinen lainsäädäntö johtaa omaehtoisesti työllistyvien ylipalveluun ja vaikeasti työllistyvien alipalveluun. Esityksen tavoitteet työvoimapalveluiden lakisääteisen palveluprosessin keventämisestä ja virkailijan harkintavallan lisäämisestä ovat kannatettavia.
- Esitetyt lakimuutokset eivät kuitenkaan suurimmaksi osin toteuta tavoitetta, vaan vaikutukset palveluprosessin keventämiseen ovat pieniä. Osa esitetyistä muutoksista lisääisi entisestään palveluprosessin kaavamaisuutta, vaikka sitä tulisi keventää kaikissa tapauksissa, joissa se on perusteltua. Tämä mahdollistaisi työvoimaviranomaisen keskittymisen erityisesti työllisyysvaikutuksia tuottaviin palveluihin.
- Työvoimapalveluiden siirron valtiolta kunnille oli määrä tapahtua kustannusneutraalisti. Kuntien valtionosuuksien lisäys ei kuitenkaan ole vastannut lakisääteisten työvoimapalveluiden järjestämisen kustannuksia, vaan tehtävät on siirretty kunnille voimakkaasti aliresursoituina. Esitetyt lakimuutokset eivät luo perusteita alentaa kuntien peruspalveluiden valtionosuutta. Hallituskauden aikana työvoimapalveluiden rahoitusta on leikattu, mutta lupaukset kuntien tehtävien vähentämisestä säästää vastaavasti eivät ole toteutuneet. Esityksessä ehdotettujen lakimuutosten on katsottava sisältyvän valtion vuoden 2024 talousarviossa tehtyyn 40 miljoonan euron määrärahojen alentamiseen.

- Työvoimapolveluiden rahoitus on ollut riittämätöntä työnhakijan palveluprosessin säätämisestä (vuonna 2022) lähtien. Resurssien riittämättömyyteen ovat kiinnittäneet huomiota niin Valtiontalouden tarkastusvirasto (Tarkastuskertomus 16/2023) kuin viimeksi eduskunnan tarkastusvaliokunta (TrVM 1/2025). Tarkastusvaliokunta edellytti mietinnössään työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön huolehtivan, että vaikeasti työllistyvät saavat riittävät sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja työllisyyspalvelut.
- Valtion työvoimahallinnosta periytyvä laki työvoimapolveluiden järjestämisestä kaipaava tätä esitystä kunnianhimoisempaa uudistusta ja virtaviivaistamista. Työvoimaviranomaisella tulee olla laajempi vapaus kehittää paikalliseen tarpeeseen soveltuvia asiakaslähtöisiä työllistäviä palveluja. Työvoimapolveluiden kannustava rahoitusmalli edellyttää työvoimaviranomaisia kehittämään laadukkaampia ja vaikuttavampia palvelumalleja työnhakijoiden työllistämiseksi ilman yksityiskohtaista normiohjausta, joka sitoo resursseja suoritteisiin toiminnan tuloksellisuuden sijaan.

Työnhakuprofiilien laatu jää heikoksi jos viranomainen laatii niitä hakijan puolesta

- Esityksessä todetaan, että työnhakijalla itsellään on parhaat mahdollisuudet täyttää työnhakuprofiiliinsa sellaiset tiedot, jotka edesauttaisivat heidän työllistymistään. Työvoimaviranomaisen julkaisemana työnhakuprofiili ei vastaisi laadullisesti ja työllisyysvaikutukseltaan itse julkaistua profiilia, jolloin profiilin kokonaishyöty voisi olla jopa negatiivinen. Työvoimaviranomaiselle johdonmukainen rooli olisi tarvittaessa tukea työnhakijoita profiilin laatimisessa.
- 128 § 1 momentissa säädettäisiin, että työnhakuprofiili voisi sisältää henkilöasiakkaan vapaamuotoisen esittelyn ja linkkejä palvelualustan ulkopuolisiin palveluihin. Henkilöasiakas voisi aina vapaasti valita mitä momentissa tarkoitettuja tietoja hän työnhakuprofiiliinsa sisällyttäisi ja mitä tietoja hän julkaisisi. Tällaiset motivoituneiden työnhakijoiden laajat profiilit olisivat luultavasti laadukkaita suhteessa työvoimaviranomaisen asiakkaan puolesta 15 minuutissa laatimaan ja julkaisemaan anonyymiin minimiprofiiliin. Tämän vuoksi on vaikea kuvitella että on työnantajien tai yksityisen työnvälityksen intresseissä, että työnhakuprofiilien tietovaranto pitää sisällään runsaasti sellaisia profiileja, jotka työvoimaviranomainen on joutunut laatimaan asiakkaan puolesta.
- Työvoimaviranomaisen tulisi myös julkaista työnhakijan työnhakuprofiili uudelleen julkaistuna olemisen päättymisen jälkeen, mikäli työnhakija ei profiilia itse julkaisisi. Tämä johtaa potentiaalisesti vanhentuneen tiedon päivittämiseen osaksi tietovarantoa, mikä on omiaan heikentämään datan laatua ja käytettävyyttä.
- Työnhakuprofiilien hyödyllisyys perustuu kohtaantotyökalun lisäksi työnantajien ja työnvälitysyriyten tarkastelu-oikeuteen. Profiilit ovat hyödyllisiä ja tuottavat työllisyysvaikutuksia vain, jos työnantajat voivat löytää niiden avulla osaavaa työvoimaa, jolloin profiilit edesauttavat rekrytointien sujuvuutta. Heikkolaatuiset profiilit voivat positiivisten työllisyysvaikutusten sijaan heikentää profiilien hyödyttävyyttä, jos työnantajat ja työnvälitysyriykset eivät huonojen kokemusten vuoksi hyödynnä profiileja työntekijöiden etsimisessä.

Lakiin ei tule sisällyttää työvoimaviranomaisen velvoitetta laatia profileja työnhakijan puolesta

- Ehdotettu työvoimaviranomaisen velvollisuus lisäisi selkeästi työvoimaviranomaisen hallinnollisen työn määrää. Esityksessä on arvioitu, että 80 % työnhakijoista laatisi ja julkaisisi profiilin itse, jolloin työvoimaviranomaisen tehtäväksi jäisi laatia ja julkaista 20 % profileista. Arvio lisääntyneestä työmäärästä on täysin alimitoitettu, mutta jo sen mukaisena esitetty muutos lisäisi työvoimaviranomaisen työmäärää ja kustannuksia huomattavasti ja pakottaisi työvoimaviranomaiset kohdentamaan resurssejaan epätarkoituksenmukaisesti.
- Arvio perustuu täysin työnhakuvelvollisuuden noudattamiseen asteeseen ja oletuksena on, että samansuuruinen osuus työnhakijoista myös laatisi ja julkaisisi työnhakuprofiilin. Arviossa ei ole huomioitu, että työnhakuvelvollisuus on työnhakijan tiukka velvollisuus ja sen noudattamatta jättäminen on sanktioitu. Tästä huolimatta 20 % työnhakijoista jättää velvollisuuden toteuttamatta. Työnhakuprofiilin laatiminen ja julkaisu olisi esityksen mukaan ”informatiivinen velvollisuus” eikä sen noudattamatta jättäminen johtaisi sanktioon tai muuhunkaan konkreettiseen merkitykseen työnhakijalle.
- Esityksen 129 b § 1 momentti antaa työvoimaviranomaiselle varsin laajan harkintavallan olla laatimatta tai julkaisematta työnhakuprofiileja. Olisikin kaikkein selkeintä jättää puolesta laatimisen tehtävä kokonaan pois laista.
- Esityksen 129 a § ja viittaukset siihen tulee poistaa kokonaan.

Työnhakuprofiilin tietoja tulee voida hyödyntää julkisessa työnvälityksessä

- Työnvälitys on työvoimaviranomaisen ydintehtävä ja työvoimaviranomaisen velvollisuutena on edistää työntantajien työvoimatarpeen täyttämistä. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 43 §:ssä todetaan yksinkertaisesti, että työvoimaviranomainen *esittelee työntantajalle tämän kanssa sovitulla tavalla työnhakijoita, jotka ovat sopivia avoimeen työpaikkaan*.
- Työnhakuprofiilien tietosisältö on potentiaalisesti laajempi ja hyödyllisempi kun etsitään työntajan ilmoittamaan toimeksiantoon sopivia työnhakijoita. Työnvälitykseen liittyvän tehtävän vuoksi lakiin tulisi selkeyttää, että työvoimaviranomaisella on oikeus tarkastella myös vapaaehtoisesti työnhakuprofiilin julkistaneiden henkilöiden profileja ja erityisesti oikeus hyödyntää niitä työnvälityksessä.
- Lain 130 §:än tulisi tehdä seuraava lisäys:

130 § Työnhakuprofiilien tietojen käyttötarkoitus ja käsiteltävät tiedot

*Henkilöasiakkaan muitakin kuin 114 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja saadaan käsitellä, jos ne ovat välttämättömiä työnhakuprofiilin laatimisen, julkaisemisen, palvelualustan käytön valvomisen **tai 43 §:ssä tarkoitetun työnvälityksen kannalta.***

Työvoimapalveluiden tietojärjestelmien kehittämiseen tulee varata riittävästi resursseja

- Käyttövelvoitteen alaisten tietojärjestelmien toimivuutta ja tietojen luotettavuutta tulisi entisestään parantaa työnhakuprofiilien automaattisen laatimisen tueksi ja profiilien laadun varmentamiseksi. Tällä hetkellä tietojärjestelmät antavat työnhakijan vapaasti valita osaamisia ja ammatteja, jotka eivät välttämättä lainkaan liity todelliseen osaamiseen. Esimerkiksi peruskoulun käynyt asiakas voi merkitä, että peruskoulu antaa hänelle pätevyyden ammattiupseeriksi. Automatisaation kannalta tämä on hankala ominaisuus. Virheellisten osaamisten ja pätevyyksien tunnistaminen edellyttää työvoimaviranomaiselta tarkkuutta ja perehtyneisyyttä ja lisää työvoimaviranomaisen työmäärää.